

Dwellings, Identities and Homes

European Housing Culture from the Viking Age to the Renaissance

Edited by Mette Svart Kristiansen & Kate Giles

CASA MEA – CETATEA MEA

Mette Svart Kristiansen, Kate Giles (eds),
Dwellings, Identities and Homes. European Housing Culture from the Viking Age to the Renaissance, Jutland Archaeological Society, Aarhus University Press, 2014, ISBN: 978-87-88415-89-6

În anul 2014, sub egida Jutland Archaeological Society a apărut culegerea de studii *Dwellings, Identities and Homes. European Housing Culture from the Viking Age to the Renaissance*. În prefața (pp. 7-12) semnată de Mette Svart Kristiansen și Kate Giles, coordonatorii volumului, se menționează că această culegere de studii este rezultatul unei conferințe realizate în decembrie 2010 sub egida Secției de Arheologie Medievală și a Renașterii de la Universitatea din Aarhus. Conferința a avut ca scop analiza schimbării formelor de locuit, trecutul lor social și simbolic în Europa între anii 800 și 1600.

Deși dezbate o temă comună, fiecare studiu se evidențiază prin abordarea teoretică și metodologică proprie. Lucrarea colectivă cuprinde 20 articole structurate în trei părți. Studiile din primul compartiment „Exploring domestic and social space” abordează, pe lângă componenta teoretică privind spațiul de locuit, un șir de aspecte privind arhitectură civilă. K. Giles discută despre mediile de locuit în Anglia medievală, evidențiind o tipologie a caselor în special în mediul rural, dar atinge și unele aspecte ale specificului urban. Ținând cont de faptul că în cazul Angliei există o varietate largă a surselor istorice (scrise, arheologice), dar și a edificiilor care au supraviețuit timpului, autorul încearcă să valorifice perspectivele teoretice și practice ale modului de adaptare a locuințelor la mediile geografice, culturale și sociale. O. Grøn propune o abordare originală privind interacțiunea între spațiul de locuit și psihologia socială, urmărind organizarea spațială a locuinței din mezolitic până în prezent. T. Küh-treiber, pe baza unor abordări teoretice, evidențiază rolul locuințelor

în construcția identităților individuale și colective culturale și cadrul lor ideologic din trecutul medieval al Austriei. C. Schmidt face o analiză comparativă, pe bază de date arheologice, a funcționalității locuințelor medievale din unele orașe franceze, germane, castele elvețiene și sate suedeze. Astfel, autorii din prima parte a lucrării, pe baza arheologiei, antropologiei, experimentelor, au lansat pentru discuții un șir de aspecte privind valorificarea spațiului de locuit, interacțiunea lui cu domeniul social și rolul lui pentru reconstituirea identităților culturale.

În al doilea compartiment al volumului - „Regions and regionality” - se discută despre particularitățile regionale ale practicilor de construcție a locuințelor. E. Svensson constată similitudini între construcțiile de locuit ale elitelor europene și ale păturilor sociale joase, argumentând că așa cum bunurile materiale circulă cu ajutorul oamenilor, la fel circulă și anumite idei, experiențe și cunoștințe din domeniul arhitecturii urbane și rurale. Dar pentru o mai bună înțelegere a relațiilor sociale și a interferențelor tradițiilor arhitecturale este necesară o abordare globală. P. Dragsbo discută despre specificul caselor fermierilor de la hotarul germano-olandez din zona Schleswig, care este o regiune unde s-au produs interferențe culturale transfrontaliere din cele mai vechi timpuri. C. B. Hilligsø Andersen și A.-L. Haack Olsen examinează practicile medievale de construcție a caselor cu pereți din turbă, particularitate a locuitorilor din regiunile de nord-vest ale Danemaricii. M. Skaaning Ravnsbjerg Høegsberg analizează tradițiile din domeniul construcției locuințelor din Greenland Norse în comparație cu cele ale diasporei din Islanda. Pe baza unei tipologii elaborate în 1940, dar actualizate, autorul discută diferențele și asemănările regionale ale locuințelor alungite și caselor pasaj. Deși majoritatea studiilor din partea a doua a culegerii s-au axat pe studierea spațiului de locuit din perspectivă regională, ideea cercetării locuințelor la nivel european sau global este salutară. Doar prin abordarea la nivel de macroregiune vom putea înțelege mai bine funcționalitatea și multifuncționalitatea construcțiilor de locuit, tipologia lor, asemănările și deosebirile lor regionale, sociale și culturale.

În partea a treia - „Houses, Homes and Social Strategies” - se discută despre un șir de studii de caz din Europa de Nord, care reflectă relația între formele și funcția caselor, relația între locuințe și identitatea lor culturală. S. Croix, A. S. Bec și T. Vidal analizează în studiile lor, pe baza datelor arheologice, funcționalitatea spațiilor din interi-

orul locuințelor alungite din mediul vikingilor (Norvegia, Islanda, Danemarca). Pe lângă tipologia construcțiilor alungite caracteristice mediului viking din Scandinavia, se discută despre un subiect mai rar abordat – modul de amenajare a intrării în casă și varietatea ușilor. M. S. Kristiansen discută despre spațiul domestic din mediile medievale rurale și urbane din Danemarca. Ținând cont de faptul că societatea medievală era una profund patriarhală și ierarhizată, autorul încearcă să găsească răspuns la un șir de întrebări privind planimetria, funcționalitatea, instalațiile de încălzire ale locuințelor. Autorul a apelat atât la sursele arheologice, cât și la cele scrise și chiar la imagini și picturi ale vremii. D. Tankard continuă tema formelor și a funcționalității locuințelor având ca studiu de caz construcțiile din mediul rural al Angliei în epoca medievală târzie. Sunt descrise particularitățile caselor aristocraților și ale locuințelor țăranilor. Pe baza acestor aspecte se discută și despre cultura domestică caracteristică societății rurale medievale. J. Campbell, la fel, discută despre locuințele din Anglia Evului Mediu târziu, punând accent pe designul și apartenența lor socială. A. Bolander, pe baza descoperirilor arheologice din Suedia, examinează construcțiile pentru afumat, care reflectă una dintre ocupațiile economice, și particularitățile instalațiilor necesare pentru această îndeletnicire. R. Atzbach discută în articolul său despre încălzirea locuințelor din regiunile cuprinse între munții Alpi și Marea Nordului. Ținând cont de specificul climatic al continentului european, putem vorbi despre câteva zone cu tradiții și sisteme specifice de încălzire a spațiilor de locuit. Pentru arealul discutat se evidențiază cuptorul de lut cu boltă caracteristic pentru sec. VIII-XI, sobele de teracotă în sec. XII-XIII și instalații mai complexe în sec. XIV-XV. Sistemele de încălzire au un rol deosebit pentru spațiul și confortul de locuit, deoarece au menirea nu doar să încălzească locuința, dar și să asigure pregătirea alimentelor sau practicarea altor îndeletniciri casnice. Se cere o cercetare complexă a sistemelor de încălzire atât în contextul locuințelor, al tradițiilor, cât și al ocupațiilor economice ale locuitorilor. C. G. Klinge examinează planul și amenajarea interioară a locuințelor de lemn din Danemarca în perioada 1050-1600. Casele din mediul urban danez aveau atunci două-trei încăperi. Pe baza a 42 de descoperiri din perioada 1911-2008 autorul discută despre mărirea, planimetria locuințelor, funcționalitatea camerelor și metodele de încălzire. A. K. Thaastrup-Leth prezintă descoperirile recente ale unor locuințe medievale cu structură de lemn de la Odense, Dane-

marca (sec. XIV-XVI) cu încercări de interpretare a funcționalității lor. P. Galetti discută despre dezvoltarea locuințelor rurale și urbane în Italia nord-centrală în perioada 700-1000. Autoarea consideră că locuința trebuie abordată ca un produs social complex, în primul rând de un istoric al arhitecturii și apoi de un sociolog. Astfel, pe baza datelor arheologice, istorice, etnografice se face o încercare de reconstituire atât a locuințelor pentru sec. V-VII și sec. VIII-XI, cât și a tipologiei, a materialelor de construcție, a mărimii caracteristice mediilor rural și urban. Spre finalul studiului se analizează aspecte privind distincția lor socială, amenajarea și mobilierul. Pentru prima dată în această culegere, deși modest, se încearcă lansarea discuției privind valoarea locuințelor. În lipsa documentelor, este dificil să judecăm despre valoarea de piață a caselor în Evul Mediu timpuriu, dar acolo unde există astfel de documente, tema aceasta merită să fie dezvoltată tratând nivelul prețului materialelor de construcție, remunerarea muncii meșterilor sau vânzarea-cumpărarea imobilelor. Culegerea se încheie cu studiul lui J. Bouwmeester, care discută despre dezvoltarea primăriilor olandeze: locuințele din așezările preurbane (750-850), casele cu structură din lemn (850-1250) și construcțiile din piatră (începând cu 1250). Și acest subiect merită să fie dezvoltat în studii ulterioare și extins în spații social-politice și administrative diferite, deoarece, prin poziția lor administrativă, primăriile joacă un rol important în mediile rurale și urbane.

Din cele relatate mai sus putem observa că fiecare autor a valorificat un șir de surse, încercând să răspundă la mai multe întrebări privind locul și rolul spațiilor de locuit în diverse regiuni ale Europei medievale. Analiza comparativă în baza mai multor criterii (forme, plan, suprafețe, amplasarea geografică, diversitatea materialelor de construcție, tehnici de construcție și asamblare, sisteme de încălzire și de retragere a fumului), permite o discuție despre cultura locuințelor, confortul lor intern și calitatea vieții din perioada dată.

Putem afirma cu certitudine că acest volum este o lucrare colectivă de o înaltă valoare și de o utilitate largă. Autorii ne îndeamnă să înțelegem mai bine societățile medievale prin studierea comparativă și transfrontalieră a modului de viață și a spațiilor de locuit. În final vom aminti proverbul vechi „Casa mea – cetatea mea”, care evidențiază sensul profund al locuinței pentru fiecare om, indiferent de epocă.

Sergiu Musteață